

dnr: FS 2.9-252-24

Kvalitetsdrivande forskningsutvärderingar vid Umeå universitet – pilotprojekt

Projektplan – Bilaga 1: Ramar & kriterier

Fastställt av rektor 2024-02-02

UMEÅ UNIVERSITET

dnr: FS 2.9-252-24

1 Övergripande om syfte och effektlogik för kvalitetsdrivande forskningsutvärderingar

Projektet ska genomföra och utvärdera former för utvärderingar av forskningsmiljöer och förutsättningar för forskning som bidrar till att höja forskningskvaliteten vid Umeå universitet samt stärka universitetets förtroende i omvärlden.

Forskningens kvalitet upprätthålls och utvecklas löpande genom en mängd interna och externa kvalitetssäkringsprocesser i alla stadier av forskningsprocessen. Utvärderingarna i pilotprojektet ska komplettera dessa genom att med hjälp av externa sakkunniga genomlys forskningens kvalitet och förutsättningar i en viss miljö, nivå eller process. Utvärderingarna ska ge fördjupad insikt om styrkor, svagheter, möjligheter och utmaningar som underlag för åtgärder och beslut för att stärka forskningens kvalitet.

Det primära syftet är att vara kvalitetsdrivande i den miljö, på den nivå eller för den process som står i fokus för utvärderingen, utifrån sina specifika förutsättningar, utmaningar och möjligheter. Syftet är inte betygsättning, jämförelser inom Umeå universitet eller ekonomiska konsekvenser vare sig som belöning eller bestraffning. Den kvalitetsdrivande effekten är tänkt att uppnås genom

1. *självvärdering* som innehåller reflektion över och strategisk diskussion om styrkor, svagheter, möjligheter och utmaningar, baserat på ett informativt datamaterial
2. *externa bedömares utlåtande*, som kompletterar och kalibrerar den egna självbilden och ger nya infallsvinklar, perspektiv och rekommendationer
3. *användning av utvärderingen* som underlag för kvalitetsutveckling och strategiska beslut.

Dessa tre delar avses förstärka varandra, men också vara kvalitetsdrivande var för sig.

Kvalitetsvinsterna med de tre delarna uppstår dock inte med nödvändighet utan beror på hur de genomförs och tas emot av alla inblandade. I utformningen, genomförandet och utvärderingen av piloterna är det därför centralt att hålla fokus på det kvalitetsdrivande syftet och tydliggöra vad som krävs för att uppnå det.

Utöver kvalitetsutveckling i direkt berörd miljö, nivå eller process ska utvärderingarna också utformas så att de leder till reflektion och åtgärder för höjd kvalitet inom andra delar av universitetet. Det förutsätter att fakultetsnivå och universitetsgemensam nivå inte bara följer upp åtgärdsarbetet utan också direkt tar till sig observationer eller rekommendationer som de behöver hantera samt sprider lärdomar som är tillämpliga i andra miljöer eller processer.

Genomförande och strategisk användning av utvärderingar förväntas bidra till omvärldens förtroende genom att över tid synliggöra forskningens kvalitet och relevans i ett nationellt och internationellt perspektiv och de åtgärder som universitetet vidtar för att höja den.

Projektet omfattar tre slag av genomlysningar på olika nivåer och med delvis olika inriktning:

1. den nivå där forskningen bedrivs, dvs. på ämnes- eller institutionsnivå, inkluderande forskningens kvalitet och genomslag i samhället såväl som forskningens förutsättningar och den utvärderade enhetens strategi- och kvalitetsarbete
2. fakultetsnivån, med fokus på fakultetens forskningsstrategiska arbete för kvalitetsutveckling och kvalitetsäkring av forskning och forskningens förutsättningar
3. universitetet som helhet, tematiskt avgränsat till vissa specifika aspekter av forskningens förutsättningar.

UMEÅ UNIVERSITET

dnr: FS 2.9-252-24

Alla former bör inkludera självvärdering informerat av ett dataunderlag; extern granskning baserat på självvärdering, dataunderlag och platsbesök; samt formulering, genomförande och uppföljning av åtgärder med utgångspunkt i resultatet.

2 Centrala aspekter i utvärderingarna

Nedan listas ett antal centrala aspekter som utgångspunkter för de specifika mallar och instruktioner som tas fram för självvärdering och granskningsrapport för pilotutvärderingarna på institutions-/ämnesnivå respektive fakultetsnivå. Den närmare utformningen bör kunna variera utifrån de olika förutsättningarna inom olika fakulteter och ämnesområden. Inriktningen för tematisk utvärdering utformas senare enligt tidsplan.

- Forskningens betydelse och genomslag, såväl inom akademien som i samhället
- Enhetens forskningsprofil, visioner, strategier, organisation och akademiska ledarskap
- Hur en kultur för kvalitet i forskning främjas och upprätthålls, bl.a. forskningens frihet, god forskningssed, publiceringskultur, seminarieverksamhet och kollegial kvalitetssäkring
- Kollegiets struktur samt arbetet med att rekrytera, behålla och utveckla forskare, inklusive jämställdhet och lika villkor
- Finansieringsstruktur och finansieringsstrategier
- Internationalisering och kontakt med den internationella forskningsfronten genom bl.a. forskningssamarbeten, postdocvistelser, sabbaticals, sampublicering, gästforskare, rekryterings- och karriärutvecklingsarbete och mobilitet
- Samarbeten, nätverk och uppdrag inom universitetet, nationellt och internationellt
- Forskningsinfrastruktur och forskningsstöd
- Samverkan med det omgivande samhället samt arbete för att forskningsresultat och kollegiets kunskap och kompetens ska komma till nytta i samhället, bl.a. ur ett hållbarhetsperspektiv
- Samband mellan forskning och utbildning

Av de perspektiv som listas i Regel för universitetsgemensamma styrdokument (dnr FS 1.1-2469-18) berörs:

- *Samverkansperspektiv* är en av de centrala aspekterna i granskningarna enligt ovan.
- *Hållbarhetsperspektiv* integreras bland aspekterna för granskningarna, samt ska beaktas vid planering av resor och övernattningar i samband med granskningen.
- *Internationella perspektiv* integreras genom de centrala aspekterna i granskningarna och sammansättningen av paneler
- *Arbetsmiljöperspektiv* integreras i granskningarna som forskningsmiljön. Därutöver ska konsekvenser på arbetsmiljön av själva granskningen beaktas i utformning och genomförande.
- *Jämställdhetsperspektiv* integreras i granskningarna samt genom panelernas och övriga gruppers sammansättning. Effekten på arbetsbelastning för kvinnor i akademien ska beaktas.
- *Studenters perspektiv* integreras i granskningarna genom att doktoranders ingår i den granskade miljön, forskningens koppling till utbildning samt studentrepresentant.

UMEÅ UNIVERSITET

dnr: FS 2.9-252-24

3 Underlag

3.1 Dataunderlag

Ett kvantitativt dataunderlag bör tas fram som tjänar två syften. Dels bör det ge institutionen/ämnet en god grund för reflektion i självvärderingen. Dels bör det ge panelerna nödvändig kontext samt en bild av enhetens profil, förutsättningar och resultat som självvärderingen kan sättas i relation till.

Underlaget bör där så är möjligt visa på relevanta jämförelser internationellt eller nationellt.

3.2 Beskrivning av Umeå universitet och det svenska forskningssystemet

För att både nationella och internationella granskare ska kunna förstå förutsättningarna under vilka de granskade enheterna arbetar ska beskrivningar av Umeå universitet och det svenska forskningssystemet tillhandahållas. En sammanställning av detta material bör utgå från befintligt material som A Beginner's Guide to Swedish Academia (2022, utgiven av Sverige Unga Akademi), information om Umeå universitet som är publicerats på universitetens hemsida, samt introduktionsmaterial som delas med nyanställda vid t.ex. introduktionsseminarier.

3.3 Självvärdering

Självvärderingen utgör ett centralt underlag för de sakkunniga, men ska också vara kvalitetsdrivande i sig. Detta förutsätter en viss investering av tid och tankekraft i en självreflektion, som berör hela kollegiet och inte bara ledningen. Självvärderingen bör ge en så ärlig och reflekterande bild som möjligt av både styrkor och utmaningar. Detta behöver klargöras tydliga instruktioner både till de som ska göra självvärderingarna och till de sakkunnigas bedömning. Självvärderingarna ska riktas till de sakkunniga och inte publiceras.

Tidsfönstret för självvärdering bör ge institutioner/ämnen goda möjligheter att planera arbetet utifrån sina förutsättningar. Självva arbetet och rapportens omfång ska dock inte vara för omfattande.

3.3.1 Exempel på genomslag i samhället

Som en del i eller en bilaga till självvärderingen i utvärderingarna på institutions-/ämnesnivå bör exempel på genomslag i samhället ingå. Samhällsgenomslaget är svårare att följa och bedöma än det inomakademiska genomslaget, och beskrivningar av det kan vara kvalitetsdrivande genom att åskådliggöra olika sätt som genomslag kan ske på, ge uppslag till nya forskningsfrågor samt stimulera till att aktivt eftersträva och följa upp hur forskningen kommer till nytta i samhället. Det kan också bidra till att långsiktigt bygga upp en kompetens och erfarenhetsbank som är till nytta vid medelsansökningar m.m.

UMEÅ UNIVERSITET

dnr: FS 2.9-252-24

4 Sakkunniga

För utvärderingarna på institutions- och ämnesnivå utses för varje utvärderingsenhet (institution eller ämne) en panel av tre externa sakkunniga, utan anknytning till Umeå universitet. Ordförande i panelerna bör ha god kännedom om det svenska systemet. Panelerna bör därutöver innehålla sakkunniga som är verksamma i och har sin huvudsakliga erfarenhet från ett annat land. Varje panel ska bestå av både kvinnor och män, och en jämn könsfördelning eftersträvas i den samlade gruppen av sakkunniga.

De sakkunniga bör vara professorer eller ha motsvarande kompetens inom områden relevanta för utvärderingsenheten samt ha erfarenhet av akademiskt ledarskap och forskningsstrategiskt arbete.

Förslag till sakkunniga inhämtas från respektive institution eller ämne. Förslag kan också inhämtas från annat håll; eventuella sådana förslag ska stämmas av med respektive institution / ämne. Projektägaren (vice rektor Dieter Müller) rangordnar med stöd av referensgruppen samt ansvarar för att tillfråga och utse sakkunniga.

För utvärderingen på fakultetsnivå utses en granskningsgrupp bestående av en ordförande från motsvarande fakultet vid annat svenskt lärosäte samt ledamöter från övriga fakulteter/Lärarhögskolan vid Umeå universitet. Den närmare sammansättningen av granskningsgruppen preciseras inom projektet enligt tidsplan.

För tematisk utvärdering utses paneler av externa sakkunniga enligt liknande utgångspunkter som för granskningarna på institutions-/ämnesnivå. Närmare sammansättning och kvalifikationskrav tas fram inom projektet enligt tidsplan.

4.1 Platsbesök

Platsbesök är viktiga för en mer nyanserad bild och möjlighet för den utvärderade enheten och de sakkunniga att diskutera och klargöra olika frågor. Mervärdet av ett fysiskt besök för detta syfte bedöms överväga nackdelarna i form av kostnad och miljöpåverkan. Möjligheterna att begränsa miljöpåverkan i form av bl.a. resor bör dock beaktas i platsbesökens utformning. Digitala möten bör användas för inledande möten med de sakkunniga kring uppdraget.

Under platsbesöken bör ges utrymme för intervjuer och samtal med ledningspersoner och medarbetare vid den utvärderade enheten utifrån enhetens och de sakkunnigas önskemål. De bör planeras i förväg, men det bör också finnas utrymme för spontana samtal under platsbesöket. Samtliga anställda bör därför finnas tillgängliga under platsbesöket såvitt det är möjligt.

Minst två-tre heldagar bedöms behövas för platsbesöken på institutions-/ämnesnivå. Platsbesöken bör inkludera återkoppling av preliminära resultat. En samlad tidpunkt för platsbesöken bör eftersträvas, men anpassningar kan behöva ske beroende på de sakkunnigas tillgänglighet m.m.

För varje panel bör en lokal ”lots” utses som följer panelens arbete och finns till hands för frågor m.m.

Platsbesökens omfattning för granskningen på fakultetsnivå och tematisk granskning avgörs senare.

UMEÅ UNIVERSITET

dnr: FS 2.9-252-24

5 Utvärderingsenheter

5.1 Utvärderingar på institutions- eller ämnesnivå

Fakulteterna har valt följande institutioner eller delar av institutioner att ingå i pilotgranskningarna:

Humanistisk fakultet

Filosofi (ämne vid Institutionen för idé- och samhällsstudier)

Medicinsk fakultet

Institutionen för medicinsk kemi och biofysik

Neurovetenskap (ämne vid Institutionen för klinisk vetenskap)

Samhällsvetenskaplig fakultet

Institutionen för psykologi

Institutionen för geografi

Teknisk-naturvetenskaplig fakultet

Institutionen för ekologi, miljö och geovetenskap

5.2 Utvärdering på fakultetsnivå

Medicinska fakulteten har erbjudit sig att ingå i pilotutvärderingen på fakultetsnivå.

5.3 Tematisk utvärdering på universitetsgemensam nivå

Vilka enheter som berörs på vilket sätt av den tematiska utvärderingen klargörs i samband med val av tema och framtagande av organisation och tidsplan (maj/juni 2024).

UMEÅ UNIVERSITET

dnr: FS 2.9-252-24

6 Övergripande plan för metautvärdering av piloterna

De tre piloterna (institutions-/ämnesnivå, fakultetsnivå och tematisk) ska utvärderas som underlag för beslut om ordning för återkommande granskning vid Umeå universitet. Denna metautvärdering av pilotprojektet tar formen av en teoriinriktad formativ utvärdering som fokuserar på både processen och resultaten av granskningarna. Utvärderingarna planeras enligt verktyget Rainbow Framework (BetterEvaluation, 2014).

Utöver universitetsledningen är följande parter huvudintressenter för utvärderingen:

- De institutioner/ämnen och andra som är föremål för pilotutvärderingarna
- Ledningarna för fakulteterna och Lärarhögskolan
- Övriga institutioner vid universitetet
- Inblandade tjänstemän på förvaltningen och fakultetskanslier

Utvärderingsansvariga:

- Planering & genomförande: Insa Wemheuer.
- TBD: extern bollplank & kvalitetssäkring, internt stöd vid genomförande
- Slutrapport: Anders Sturk Steinwall, Insa Wemheuer

Utvärderingen ämnar fastslå om pilotprojektet uppfyllde sitt syfte, fungerade som tänkt och gav önskat resultat. På grund av detta består den av tre delar där utvärdering av respektive pilot (M1-M3) genomförs, och som sammanfattas i var sin slutrapport. Utöver detta kommer projektgruppen att ta fram en sammanfattande utvärderingsrapport som underlag inför beslut om ordning för extern kollegial granskning vid Umeå universitet. Denna rapport bör preliminärt ha följande innehåll:

- Executive summary
- Bakgrund
 - Vid Umu, Sverige, internationellt
- Omvärldsanalys
 - Lärdomar andra lärosäten, nationella rapporter, internationella trender, etc
- Övergripande rapport metodik & resultat
- Delrapporter
- Rekommendationer för utformning och genomförande av granskningar efter projektets slutförande

De övergripande utvärderingsfrågorna som ska besvaras är följande:

- Processfokus:
 - **Tidsåtgång och arbetsinsats:** Hur mycket arbetstid har olika anställningskategorier ägnat åt olika delar av processen (utvärderade enheter och andra berörda)? Vilka delar upplevdes som särskilt belastande?
 - **Samarbete/kommunikation/tidplan:** Fungerade roll- och ansvarsfördelningen, samspelet mellan ledning, förvaltning, referensgrupp, projektgrupp, fakulteten,

UMEÅ UNIVERSITET

dnr: FS 2.9-252-24

utvärderade institutioner, övriga? Kände alla stakeholders sig involverade? Hur fungerade samarbetet inom dessa grupper? Upplevdes kommunikationen som bra/tillräckligt/ ändamålsenligt, i tid? Fanns det tillräckligt med tid för allt?

- **Process underlag & instruktioner:** Hur fungerade framtagningen av mallar & instruktioner? Hur fungerade det att använda dem?
 - **Innehåll av underlag & instruktioner:** fungerade mallar, rapporter och instruktioner för de olika delarna av granskningen?
 - **Granskarna:** hur fungerade processen för att få fram granskare, inskolningen, när de var på plats, personkemin de emellan, språk/kultur, lotser, etc.
 - **Anpassning:** Fungerade formatet för olika institutioner?
 - Om ej, hur kan det anpassas bättre/ vara mer flexibel?
 - **Skalning:** kommer det att fungera över tid och om fler institutioner ska granskas samtidigt?
 - **Över lag: Vad bör förbättras, utvecklas, tas bort, undvikas?**
- **Resultatfokus:**
 - upplevdes **självvärderingen som kvalitetsdrivande**?
 - Blev det reflektion över och strategisk diskussion om styrkor, svagheter, möjligheter och utmaningar?
 - Framkom nya insikter? Var underlaget användbart?
 - Har någonting förändrats i kvalitetskulturen?
 - är **rapporterna användbara/fyller de sitt kvalitetsdrivande syfte**, dvs.:
 - kompletterar och kalibrerar den egna självbilden?
 - ger nya infallsvinklar, perspektiv och rekommendationer?
 - fungerar de som underlag för institutionen fortsatta strategiska och praktiska arbete med att höja forskningskvalitén?
 - Är rekommendationerna praktiska och användbara?
 - **Användning:** har rekommendationer **omsatts till åtgärdsplaner**? Genomförs dessa?
 - **Mervärde i förhållande till insats:** har det varit tillräckligt kvalitetsdrivande enligt ovan i förhållande till nedlagt arbete?

Som ett första steg visualiseras effektlogiken för piloterna (se avsnitt 1 i detta dokument). Själva datainsamlingen kommer att ske genom både enskilda och gruppintervjuer vid två tillfällen: efter självvärderingen/ inför panelbesöken samt efter platsbesöket och slutrapport. Intervjuerna bör hållas så kort som möjligt, men bedöms ta omkring 30 minuter vid varje tillfälle, och ska ges möjlighet att ta längre tid. Intervjuerna kommer att spelas in och transkriberas. Detaljerade intervjufrågor som är baserade på utvärderingsfrågorna kommer att tas fram för varje målgrupp. Huvudmålgrupperna är de utvärderade enheterna, paneldeltagarna, projektgruppen och universitetsledningen. Utöver detta kommer utvärderarna även gå igenom dokument som delas och tas fram som en del av projektet, dvs. underlag, självvärderingar, slutrapporter, etc.

